

SAC. ROM. IMPERII
PACIS LICITÆ
DEMONSTRATÆ,
VARIIS OLIM CONSILIIS
AGITATÆ,
NUNC DEMUM MEDULLITUS
DISCUSSÆ,
ET AD BINAS HYPOTHESES REDUCTÆ;
Prodromus & Syndromus,

Sive

ADDITAMENTUM.

EST OPUS THEOLOGICO-POLITICUM;
non solum Imperatori, Regibus & Electoribus, sed etiam universis Theo-
logis, Juris-peritis, Historicis, & quibuscunq; Principibus & superio-
ribus, quæ Ecclesiasticis, quæ secularibus hac rerum tem-
pestate utilissimum.

ILLUD AD MENTEM SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI JO-
annis Papæ I. Eminentissimorum Principum, Truchsessij Episcopi Augustani, & Palmanni
Strigonicensis Archiepiscopi, S. R. E. Cardinalium; omnium ad unum Illustrissimorum
Episcoporum, Reverendissimorum Abbatum, Præpositorumq; , Eximiorum & Clarissimo-
rum Doctorum, qui Augustæ Anno 1555. Comitia Generalia Imperij celebrarunt, Illo-
rum Jurisperitorum (aut Theologorum potius) qui RELIGIONIS PACEM Doctissimo li-
bro illustrarunt; Juridicarum Facultatum Universitatum Friburgensis & Herbipolensis;
Reverendissimi P. Didaci Quirogæ, Mariæ Imperatricis Confessarij; necnon omnium, au-
ferè, Theologorum & Jurisperitorum, qui hoc seculo fuerunt in Germaniâ con-
sulti; juxta Veræ Theologiæ fundamenta, & Authorum
Optimorum doctrinam,

SCRIBEBAT CARAMUEL.

FRANCOFURTI,

Apud Joan. Godofridum Schönvvetter. Anno 1648.





IMPERATORI DOMINE.

Linter idiomata Sanctum Christianumq; à nobilitate laudantur. Hebraicum dicitur Sanctum, quòd Patriarcharum fuerit; & Syriacum Christianum, quod labiis Christi, Deiparæ, & omnium Apostolorum meruerit honorari. In utroque omnis salutatio à Pace. Legatur ab Empyreo Angelus, & purissima Virgini, Pax Tibi, ait, gratia plena, Dominus Tecum. Nascitur Christus; applaudunt Terra Cœlites, & dicunt, Gloria in altissimis Deo, & in Terra Pax hominibus bonæ voluntatis. Vivit, moritur, resurgit Christus, nec aliam Discipulis salutem aut felicitatem concedit, quàm à Pace.

Hoc conceptu preventus, Invictissime Cæsar, ad Tuos pedes pro-volvor, & qua Tibi plurimarum perito, debeam linguâ dicere salutem ignoro. Ecclesia & Imperij res agitur; & in tam sublimi argumento ille v-

Lingua sancta
& Christiana.

Salve Hebraicè
& Syriacè
שלום לך

Pax Tibi.
Notavit id
Hieronymus,
& ex illo Guido
Carmelita.
Math. 10.
v. 13.

Pacem suadent.

S. R. Imperij

P A X
LICITA DEMON-
STRATA.

ANNO M. DC. XLVIII.



DISPUTATIO I.

THEOLOGICO-POLITICA. AN IMPERATOR, NON OBSTANTE RESERVATO ECCLESIASTICO, possit Protestantibus bona Ecclesiastica occupata relinquere usque ad futuram Religionis concordiam?



Naturalibus & Moralibus scientiis ultimam manum imponere erat animus, non tractare Politica. Exornabam quatuor librorum editionem, quam si hic Liber retardat, saltem præcursor pollicetur. *Primus Tomus* Rationalem, Naturalem, & Divinam Philosophiam complectitur (cujus aliquæ Partes Lovaniæ editæ) ad Genium paucissimum eliminatam, novâ traditam methodo, & præter Thomam, Scotumque quod huc usque ab aliis fuit præstitum, Empedoclem, Pythagoram, Paracelsum, Ficinum, Beverovicium, Campanellam, Sennerium, Cartesium, aliosque tum veteres tum recentiores, singulatim discutientem & examinantem. Singulatim quidem, quoniam communis opinionum pertractandarum via, dum universas miscet, doctrinæ consequentiam perturbat, & mentes obnubilat studiosorum. Volui Peripateticæ doctrinæ hostes audire, quia cum ipsa semper prodiga, & plerumque falsa à plurimis monstrata sit, audiri debent singuli, aut frustra de inveniendâ veritate confiditur. *Alter Tomus* Moralem Philosophiam complectitur, ante me, quem videtis, à nullo scripturam. In eo Dialectica moralis traditur; agitur de moralibus Apprehensionibus, Iudiciis, & Discursibus; de moralibus syllogismorum formis, & morali propositionum efficaciam. In ipso tota Physica; libri omnes de Generatione & Corruptione; omnes de cælo & Mundo; omnes de Animâ; exponuntur moraliter. Adduntur Medica, Politica, & Summaria moraliter examinata. Volumusque sicut Scholastica Theologia Philosophiam Naturalem, sic Moralem mora-

I.

*Occasio scribendi.**Libri Auctoris statim vulgandi.**Philosophia Naturalis.**Philosophia Moralis.*

I V D I C I V M
T H E O L O G I C V M

S V P E R

Q V Æ S T I O N E , A N P A X

qualem desiderant Protestantes,
sit secundum se illicita?

E X

Principiis Christianis, sententia veteris Ecclesiae,
Summorumque Pontificum deductum:

*His, qui publica tractant, conscientiam suam curant, aut alienam
dirigunt, lectu utile ac necessarium;*

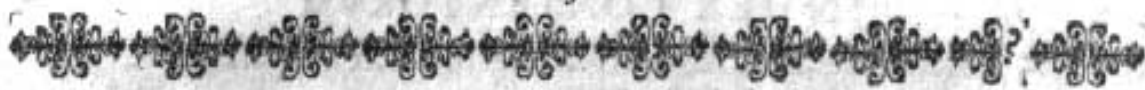
Operâ ac studio E R N E S T I de Eusebiijs,
civis Romani;

Sumptibus & Typis Theodosij de Sicecela
Armona:

Ecclesiopoli, ad Insigne pietatis:

Anno 1648.





I N D E X C O N T E N T O R U M .

- Sectio I. Qualem pacem desiderent Protestantes?
 - §. I. Generalis huius pacis idea?
 - §. II. Quas conditiones Pax Religionis contineat?
 - §. III. Quantum damni & præjudicij hæ conditiones Catholicæ Religionis inferant?
 - §. IV. Qualem Amnistiam cupiant Protestantes;

Sectio. II. Quibus Argumentis ostendi videatur licitè eiusmodi Pacem, etiam perpetuam sanciri?

- Ratio I. Non est ex se illicitum.
- Ratio II. Deus mala permittit.
- Ratio III. Zizania non euellenda.
- Ratio IV. Vasa sacra vendi possunt.
- Ratio V. Ecclesiasticorum obligatio & fundatorum intentio.
- Ratio VI. Necessitas facit omnia communia.
- Ratio VII. Absque hoc remedio Pax desperanda.
- Ratio VIII. Bona intentio.
- Ratio IX. Exempla.
- Ratio X. Sententiæ huius probabilitas.

- Sectio III. Quædam in hac arduâ questione præ oculis habenda.
 - I. Permissio mali triplex.
 - II. Permissio quæ licita, vel illicita;
 - III. Permissio cooperantis natura.
 - IV. Non quia licet tolerare, licet absolutè pacisci.
 - V. Principibus politicis nulla jurisdictio Ecclesiastica competit.
 - VI. Quod ex se peccatum est, necessitas licitum non facit.
 - VII. Omnium Statuum Catholicorum interest Pacem illicitam non fieri.

Sectio IV. Pacem cum illis conditionibus, quas volunt Protestantes, ex se illicitam esse demonstratur.



PACIS IMPERII, PRODRUMVS,
 SCRIPSIT CARAMUEL
 EMINENTISSIMO PRINCIPI
 ANSELMO-CASIMIRO
 MOGUNTINO ARCHIE-
 PISCOPO, &c.

S. R. I. PRINCIPI ELECTORI &c.
 DOMINO SUO CLEMENTISSIMO. S. P.



NIRI posse cum Hæreticis pacem, dari & re-
 cipi fidem, demonstravi, ut opinor. PRINCEPS EMI-
 NENTISSIME; at inquireret aliquis, *An ne hac ipsa fides,*
qua Hæreticus datur, sit servanda? hoc est, *An Catholici*
tenantur sub mortali servare fidem datam Hæreticis; an
verò non servantibus fidem Deo, fides possit aut debeat non
servari? Respondeo servari debere, nec esse vel unum

Authorem boni nominis, qui docuerit contrarium;
 nec audiendos Hæreticos, qui ut liberius contractus violent, imponunt no-
 bis sententiam, quæ *Hæreticus fidem non in servatum delirat:* Quod & olim
 notavit Beccanus, qui in Tract. de Fide Spe & Charitate cap. 16. conqueri-
 tur contra Heterodoxos his verbis. [Adversari], ait, præsertim Calvinis-
 tæ, dupliciter hic peccant. Primum, quia affingunt Nobis contrariam sen-
 tentiam. Aiont nos docere, *non esse fidem hæreticis servandam;* quod est a-
 pertum mendacium. In quo similes sunt Pharisæis, quæ tamen ex ore
 Christi audierant: *Keddit, qua sunt Casari. Casari,* tamen ausi sunt illi obii-
 cere coram Pilato: *Hunc audivimus subvertentem gentem nostram & prohiben-*
tem tributa dari Casari. Planè sic agunt Nobiscum Calvinistæ. Publicè
 protestamur, fidem servandam esse hæreticis; & tamen vociferantur; Hos
 audivimus negantes, fidem servandam esse Hæreticis. Neque hic sistunt.
 Hoc mendacium tanquam prætextu quodam abutuntur, quasi ipsis impunè li-

CDXXXVII.

*Fides debet ser-
 vari Hæreticis.*

*Nemo prudens
 Catholicum de-
 cuit contra-
 rium:*

*Es tamen per
 calumniam et
 ducimur.*

ET DEMONSTRATÆ SYNDROMIS. 7

pere liceat, sed quia ipse à duorum voluntate pendet, & ab uno alio invito nunquam initi, & raro servari possit. Vel si dubites, adhuc stemus casui posiro. Ambrosius die debitam non dedit litteras, sed fidem fregit; an-ne potes tu servare contractum? vel si potes, quo modo? Dabo, inquit, adhuc illi illos argenteos. Sed quos argenteos? Debitos? non, quia nullos debes: ergo indebitos. non igitur ex vi contractus, quo subsistente deberentur. Ergo physicè impossibile est, ut fidem Ambrosio frangenti fidem serves; impossibile, quod eidem frangenti fidem, fidem frangas; quomam in casu, quam servare velis, aut frangere valeas, nulla est fides.

*Doctrina cu-
riosa, & valde
vera.*

Rem ad lucido secundo exemplo. Petrus Joannesq; mutuo consensu se colligant catena ferrea; ergo vi hujus vinculi Petrus ligatur Joanni, Joannes Petro. Fastidit hic catena pondus, frangit annulum, & se solvit ab altero an-non eodem ictu quo se Petrus solvit à Joanne, solvit Joannem à se? Ergo si à Petra Petro catena, quid suadèbimus Joanni? ut maneat concatenatu, Petro, an quod frangat vincula, quibus tenetur Petro? Neutrum omninò. Fractis enim annulis à Petro ipse solutus est, nec indiget nova fractione, ut evadat.

*Novo exem-
plo
illustratur.*

Dictum puta. Fidelitas catena est, quæ duos devincit; frangi potest; ab alterutro frangatur ipsa, uterq; statim liber est. Si frangatur à Petro, non debet dici Joanni, *Petro frangenti fidem, fides frangatur eidem*; fides enim intacta, integra servari nequit, frangi non potest. Sed debet Joanni potius dici, *Petro frangente fidem, non manet fidei integritas, quæ àstringi Joannes possit; non manet fides integritas, quam observare debeas, vel vultus: ergo ad nihil tenetur.* Sed quia hoc volui suo axioma significare Summus Pontifex, de vocibus non disputabo. noto tamen. eamdem solet Regulam, aliis verbis proponi, nimirum, *Frustra sibi quis fidem postulat ab eo servari, cui fidem à se praestitam servare recusat*: quæ in idem recidunt, sed Textui magis consona, & multò elatiora videntur. Vide Sextum Decretalium, Reg. LXXV.

*Corrigitur mo-
dus loquendi.*

Hinc oritur igitur dubitandi occasio: An-ne Hæreticus Fidei rupto censendus sit? An frangat fidem Deo adeoq; talis sit, cui fidem servare non debeamus, possimusve? Respondent negativè Catholici; docentq; aliud est peccare contra fidem, & aliud contra fidelitatem; hæreticosq; communitè cum Ecclesie decedunt, fidelitatis vinculum non rumpere, non enim omnes se fore Romanos promiserunt. Quod si promiserint, non idè se liberant à contractu humano, quòd fregerint fidem divinam. Pono exemplum. Sic Petrus uno vinculo legatus Joanni, altero Antonio; si rumpat primum vinculum, Joannes ligatus ei non est; manebit tamen secundum vinculum, quod Petrum Antonio, Petro Antonium devincit. Igitur, si homo fidem alteri (homini aut Deo) debitam violat, modo tibi fidelis sit, teneris stare promissis.

CDXLIII
*Controversia
appendicis*

Hæc in communi dicta, ad speciales Canones reduci possunt, quos iurabit expendere, ut Fidelitatis (hanc *Fides* nomine intelligimus) vinculum, melius intelligatur.

QUÆ



OMNIA.

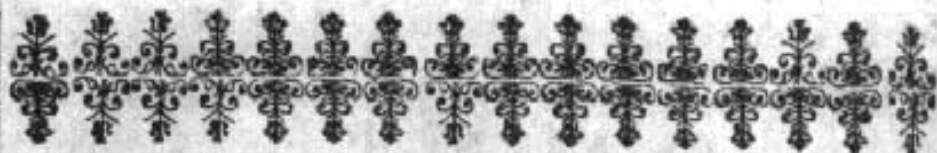


Ua hucusque disputata, eò collimant, ut Pacem Religionis exponant: defendantque fuisse licitam, si necessaria; nihilque in ipsa contineri, quod ut medium ad maius damnum vitandum non potuerit assumi. Debuerunt omnia singulatim & diligenter discuti; quoniam felices illi homines, qui Regiones inhabitant, quas manutinet in Religione Catholica Tribunal sancta Inquisitionis, cum vix & libi Hæreticum, quam igni adiudicatum viderint, condemnant statim pusillanimitatem Caroli & Ferdinandi, qui cum Hæreticis, hisque subditis, sub tam crudis Articulis publicam Pacem inierunt. At Tarca ex vno latere, Gallus ex alio, ex alio Hæretici immensis copiis totam regionem devastabant: Carolus nesciebat quid inciperet; Ferdinandus ignorabat quid faceret: & uterque in re ardua ex Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, Prælatorum, Principum, quorum singuli suos habuere Consiliarios, Theologos, Iureperitos, pios & doctos, consilio & assensu processit. Catholicus ille summorum virorum Consensus, ponderatis periculis & necessitatibus Germania, pronuntiavit quod sapuit; Caesar Carolus, in quem fervebant Lutheranorum animi ob præcedentes condemnationes, depositiones & proscriptiones, se subtraxit, ut facilior posset emergere ratio compositionis; Ferdinandus fecit quod potuit; & si plus debuit, ad impossibilia tenebatur: Hoc non credimus; sed ut videamus, An aliquis Articulus sit, qui aliter debuerit miri, Textum ipsum accurate legamus.

Pax heresi necessaria fuit; licita fuit.

I. Inquisitionis Tribunal Catholicam Fidem conservat.

Melius Ferdinandus quam Carolus potuit conciliare & attemperare dissonos Hæreticorum animos.



PAX RELIGIONIS
 inter Ordines Imperii Catholicos, & Augusta-
 nae Confessioni adherentes, edita in Augusta-
 nis Comitibus die xxv. Sept. Ann. MDLV.



Sir Ferdinand / 2c. Diweil auff allen vor dreissig
 oder mehr Jahren gehaltenen Reichstagen / vnd etlichen
 mehr particular Versamblungen / von einem gemeinen
 beharlichen vnd beständigen Frieden zwischen des Heol.
 Reichs Ständen / der streitigen Religion halber auff
 zurichten / vielfaltig gehandelt / gerathschlagt / vnd etli-
 che mal Friedstände auffgerichtet worden / welche aber zu
 Erhaltung des Friedens niemals genugsamb gewesen /
 sondern deren vnangesehen die Stände des Reichs für vnd für in Wider-
 wissen vnd Mißvertrauen gegen einander stehen blieben / darauf nit geringer
 Durath sein Ursprung erlangt. Wosern dann in wehrender Spaltung der
 Religion ein ergangte Tractation vnd Handlung des Friedens in beyder der
 Religion vnd Prophan oder weltlichen Sachen nicht vorgenommen wird /
 vnd in alle Wege dieser Articul dahin gearbeitet vnd verglichen / damit bey
 derseits Religionen hernach zu vermeiden / wissen möchten / was einer sich zu
 dem andern endlich zu versehen / das die Ständ vnd Vnterthanen sich bestän-
 dige vnd gewisser Sicherheit nicht zugetreuen / sondern für vnd für ein jeder
 in Vaträglicher Gefahr / zweiffentlich stehen müst. Solche nachdenckliche Unsi-
 cherheit auffzuheben der Ständen vñ Vnterthanen Gemüther widerumb in Rus-
 he vnd Vertrauen gegeneinander zu stellen / die teutsche Nation vnser geliebtes
 Vaterland für endlicher Zerrennung vnd Vntergang zu verhüten / haben
 wir vns mit der Churfürsten Räten / vnd geordneten erscheinenden Fürsten
 vnd Ständen / der Abwesenden Botschafften vnd Gesanden / vnd sich in-
 der mit vns sich vereinigt vnd verglichen.

Seyen demnach / erdnen / wollen vnd gebiethen / das hinfür niemand /
 was Würden / Stands oder Wesens der sey / vmb ketnerlicher Ursachen willen /
 wie die Nahmen haben möchten / auch in was gesuchtem Schein das geschehe /
 den andern befehlen / beerlegen / berauben / fahen / vbersehen / belägeren / auch
 dargu für sich selbst / oder jemand andern von seinetwegen nicht dienen / noch
 einig Schloß / Statt / Marck / Befestigung / Dörffer / Höffe vnd weiler /
 absteigen / oder ohn des andern Willen / mit gewaltiger That freundlich ein-
 men /

VERSIO, LATINA.

NOS FERDINANDUS, &c. Quandoquidem in omnibus intra triginta, & amplius, ab hinc annos celebratis Imperij Comitibus, & quibusdam aliis particularibus Conventibus, de Communi, duratura, & constante pace inter Sacri Imperii Status, propter Religionis dissidium, statuenda, variè tractatum, ac deliberatum fuit; & aliquoties induciæ constitutæ: quæ tamen ad pacis conservationem nunquam suffecerunt, sed, iis nihil obstantibus, Imperii Ordines in frequentibus inter se discordiis atque diffidentia permanserunt: unde non exigua detrimenta provenerunt: Nisi autem durantibus Religionis dissidiis, plena tractatio Pacis, in causis tam Religionis, quàm profanis ac civilibus institueretur, & omnimodè articulus iste ita componatur, ut utraque pars Religionum postea nominandarum, scire possit, quid ad extremum una pars ab altera sibi polliceri debeat; neque status, neque subditi ipsorum firma, certaque securitate frui possunt; sed continuè de imminente periculo dubii hæere debent. Ad has æstimabiles incertitudines tollendas ac Statuum & subditorum animos ad quietem mutuamque fidem revocandos, Germanamque nationem, dilectam nostram patriam ab extrema dissipatione & interitu vindicandam; Nos, cum Electorum Consiliariis, præsentibus Principibus, ac Statibus absentium Nuntiis & legatis atque ipsi vicissim nobiscum convenimus, & transégimus.

Statuimus itaque, ordinamus, volumus & mandamus, ut nemo in possessionem, cuiuscuque dignitatis, status, aut conditionis sit, ob ullam causam, quocunque nomine appelleretur, aut sub quo cunque prætextu id fiat, alterum invadere, armis aggredi, spoliare, capere, infestare, obsidere, neque ad id per se, vel per alium nomine suo, auxilium ferre; Neque ullam arcem, civitatem, oppidum, munitionum pagum villam introire & sine alterius voluntate per vim temerariè occupare, vel periculose per ignem aliosve modos devastare; Neque quisquam patrantibus consilium, auxilium, vel quovis modo patrocinium præstare, eorum scilicet ac periculo se in hospitium aut domum suscipere, cibum potumve præbere, sustentare aut detinere audeat; Sed unus quisque alterum vera benevolentia, & Christiana prosequatur, nullusque status aut membrum Sacri Imperii alteri, qui loco competente iustitiæ se subicere vult, liberam comitatus advectionem, victum, negotiationem, redditus census, ac proventus intercipiat aut detineat: Sed Cæsarea Majestas,

Ferdinandus I. non erat Imperator, sed Romanorum Rex, & ut constat ex Articulo IV. huius diplomatis nomine Caroli V. Imperatoris hic Comitibus præfedit.

Hæc pax solum favet Catholicis & Lutheranis ut constat ex art. 3. num. 185.

Nota illa verba, de imminente periculo.

Amicitia omnium concordiarum basis & fundamentum.

Omnia sunt salva, cum se concordantes competentis Tribunalis & Iudicio submittant.



I N D E X.

DISPUTATIONUM, QUÆSTIONUM ET ARTICULORUM.

Omnes numeri sunt marginales.

Præmittitur Epistola De-
dicatoria, & in ipsâ gra-
vis quæstio militaris de-
ciditur. Sequuntur
Theologico - Politica
Propositiones, & earum-
dem Censuræ: addun-
turque Consultationes
XV. dignæ lectu, ut vi-
deat Mundus quantâ
deliberatione singula
sunt facta in Germaniâ.

DISPUTATIO I. THEOLOGICO - POLITICA.



*N-ne Imperator non ob-
stante reservato Ecclesiastico
possit Protestantibus bona
Ecclesiastica occupata relin-
quere usque ad futuram Religionis con-
cordiam.*

Occasio scribendi. 1. Libri Autho-
ris statim evulgandi. 1. Philosophia
Naturalis. Philosophia Moralis. The-
ologia Moralis. Secunda Theologiæ
Regularis Pars. Libri hi jubentur
hætere, ut Tractatus iste de Pace Im-
perij componatur. 1.

*Anselani Casimiri Eminentissimi
Principis Moguntini, S. R. I. Electoris
Epistola. 2.*

Authoris ad eundem Responso. 3.
exponitur summa consultationis diffi-
cultas. 3. Quæstio proponitur. 3.
Fidelis servus & prudens ille est, qui
dicit quæ sapit; & facit, quæ potest.
3. Deus impossibilia non jubet. 3. Pro
Deo & Austriacâ Domo Princeps E-
lector Moguntinus supra vires opera-
tus est. 3. Luthero olim nomine Leonis
X. restitit; et ejusdê libros in suâ Uni-
versitate Moguntinâ damnavit igni, & à
Carolo V. ut idê fieret in Colonienâ ob-
tinuit. 3. & sic eodê modo procedit. 3.

LECTURO. Sæpe Politici cœlestia
terrenis confundunt. 4. Divitiis omnib.
majoris faciendam unam animam. 4.
Ita nos docuit Rex Sodomæ, ita etiam
D. Benedictus. 4. Tres